

Meiji o la nostàlgia

PAU DITO TUBAU

La remor de les onades

Yukio Mishima (Traducció de Joaquim Pijoan i Ko Tazawa)

Amsterdam

189 pàgines. 17,50 euros

Encara que alguns estudis avalen que Mishima va basar aquesta cèlebre *La remor de les onades* (1954) en la lectura de l'idil·li d'amor adolescent de Longus *Les pastorals de Dafnis i Cloe* —una narració interessant i amb una curiosa i una mica beneïta empremta en les versions afins de les lletres d'Occident—, les similituds entre l'una i l'altra no afecten el sentit i el contingut de l'obra del darrer samurai de les lletres del Japó, el mestre modern de la limpidesa d'una prosa la gràcia de la qual encara ruboritzava els narradors contemporanis, més conegut avui en dia pel seu suïcidi de tics teatrals que pels atributs dels seus escrits.

En aquell temps de postguerra el Japó sortia a poc a poc d'una derrota militar amb ramificacions de tota mena, i Mishima, un adorador dreturer de la tradició dels guerrers patris i les virtuts marcial, va esprèmer al màxim tant el talent

com l'instint per crear una història dolça i delicada que no només va seduir el públic del seu país —entre els seus conciutadans, amb tot, sempre ha estat més popular la posterior *El temple del pavelló daurat* (1956)—, sinó que ha fet fortuna arreu del món per motius una mica diversos dels previstos o projectats per l'autor. El que s'acostuma a interpretar com una consagració de l'amor entre dos adolescents en una illeta de pescadors, un pobre, l'altre ric, en què el valor, el mèrit i la bondat incomparable dels protagonistes fa que superin totes les barres i aventures que se'ls plantejen, és alhora una defensa encesa i una actualització del culte a les normes establertes i la modernitat ben entesa que havia resplendit en l'època Meiji, aquella en què la grandesa i l'obertura enfora del país havia arribat al seu zenit.

En termes històrics, Mishima suggereix d'una manera tan tènue com indirecta una regeneració col·lectiva del seu país a partir de valors ideals de la tradició com ara la generositat i l'astúcia, la bondat i la força, valors que queden emparats per un marc en què la natura primitiva s'harmonitza amb les reli-

gions antigues, gairebé com si hi hagués una cosmovisió natural més enllà de la història: “l'ombra de la lent [la qual intensifica la llum d'una bombeta de cinc-cents vats fins a seixanta-cinc mil candeles] seguia les parets circulars del voltant, amb aquell soroll característic dels fars antics, els construïts a l'era Meiji, i passava per les esquenes dels jove i la seva promesa...”. L'exactitud amb què, detall a detall, conjuga les experiències dels personatges i el món extern, l'elegància amb què aplega la senzillesa més extrema i l'enfaristolament, fa que ens empassem l'arenga com si fos una faula suau i que només ens concentrem en els avatars i les aventures de la parella de joves i els qui els envolten. Allà on els nostres realistes socials, en estil dialèctic, eren tan explícits que feien figa, els anomenats orientals sabien resoldre l'equació del missatge per la mera insinuació, la reticència descriptiva i la fusió de contraris. Per una suma de cegueses, encara estem lluny de comprendre fins on arriba aquell art de les ombres: “Si malden per conèixer-nos —recomana un aforisme japonès—, feu-los creure que ja en saben.”

El gravat *Vista del riu Tenryu*, del japonès Hiroshige, de 1833-34.

Històries dolces

PEP MOLIST

Kafka i la nina que se'n va anar de viatge

Jordi Sierra i Fabra

Empúries

150 pàgines. 11 euros

Dos anys després de la primera edició en castellà de *Kafka y la muñeca viajera* (Siruela, 2006), i després de la bona acollida per part dels lectors i de la crítica, que li atorgà el Premio Nacional de Literatura Infantil, n'arriba la versió catalana.

Jordi Sierra i Fabra (Barcelona, 1947) és l'autor que de ben segur compta amb més lectors joves aferissats al seu darrere, però també amb més prejudicis entre els crítics i especialistes a l'hora de valorar la seva extensa i constant producció. Amb algunes de les novel·les dels darrers anys, Sierra i Fabra ha demostrat un domini cada vegada més excel·lent de la professió amb l'ús de registres literaris ben diversos i amb propostes cada vegada més singulars i efectives. Si fa un temps potser era més fàcil encasellar-lo en un gènere i un estil determinat, els últims anys i les darreres obres han anat dinamitant les case-

lles que se li han aplicat, i ha acabat sent reconegut també per la crítica.

Kafka i la nina que se'n va anar de viatge és una d'aquestes darreres propostes, on aborda una suggerent llegenda sobre la figura de l'escriptor txec i la converteix en una novel·la breu. En ella, una nena perd una nina en un parc i arrenca a plorar. L'autor que assisteix a l'escena intenta apaivagar aquesta pèrdua amb el recurs que més coneix: l'escriptura. Durant uns dies, escriurà cartes en nom de la nina i farà de carter per entregar en mà les cartes que suposadament envia la nina des de diferents parts del món. En l'obra hi ha subtils referències a Kafka, encara que en el fons és el menys important. El protagonista podria ser qualsevol altre escriptor que usa els seus dots per solventar una situació impactant.

És una novel·la en què sobretot s'aborda la infantesa i les seves virtuts més admirades, i es fa a través d'una relació sincera i intensa amb un adult i escriptor. És una obra sintètica i encisadora, especialment pel contingut i també pel llenguatge i la precisió utilitzada. L'autor es delecta en la recerca de la bellesa,

encara que en algun moment l'excés de la mateixa provoca que el discurs soni postís i les frases retòriques. El llibre, però, esdevé força rodó. L'edició en català, tot i perdre la coberta dura i les excel·lents il·lustracions de Pep Montserrat en l'edició castellana, manté un acurat disseny i convidava a gaudir de la seva lectura amb el ritme pausat que proposa l'autor.

És el mateix ritme que trobem a un altre llibre publicat recentment per Siruela, una singular proposta amb una estètica similar i que torna a unir Sierra i Fabra i l'il·lustrador Pep Montserrat: *Una dulce historia de mariposas y libélulas*. Narra el periple agònic d'un pare xinès que ha perdut un fill solter. El protagonista emprèn un viatge, ple de dificultats i angoixes, per adquirir una noia morta recentment, per tal que el seu fill no resti sol en el més enllà, segons mana el *minghum*, una antiga tradició xinesa. Encara que per tema i contingut s'allunya de *Kafka i la nina que se'n va anar de viatge*, sí que el to dolç i proper que usa l'autor, la recerca de la bellesa i el ritme tranquil, el recorden de totes totes. L'edició i un tipus d'il·lustració similar contribueixen a corroborar-ho.

ELS VOSTRES CLÀSSICS

Observador de la naturalesa humana

JORDI LLOVET

Molts d'autors s'oposen d'una manera no solament ridícula, sinó verament afrontosa a revelar les deus d'on han poat molta de valuosa informació. Aquest sentiment no és pas el nostre. No intentem sinó de complir amb tota integritat els deures responsables de les nostres funcions editorials; i baldament l'ambició, en altres circumstàncies, hagués pogut menar-nos a recaptar l'autoria d'aquestes aventures, fet i fet la nostra consideració envers la veritat ens prohibeix de reivindicar cap més cosa que el mèrit de llur assenyat ajust i imparcial relació. El treball d'altri ha bastit per a nosaltres un immens dipòsit de fets assenyalats. No ens cal sinó distribuir-los, i comunicar-los, en clar i amorós corrent, mitjançant aquests fascicles, a un món assedegat de coneixement pickwickià”.

Així comença, en traducció de Josep Carner, el capítol 4 d'*Els papers pòstums del Club Pickwick*, assumpte que la tradició ha convertit en cita obligada dels meus lectors en el darrer article de la temporada. Si any rere any aconseguim que més catalans llegeixin aquesta novel·la malgirbada, però prodigiosa en humor i gentilesa, rica en extrem en llengua carneriana, per bé que traductors molt savis ens hagin dit manta vegada que aquest llibre necessita una nova traducció, serem feliços. Una nova traducció serà bona si la fa segons qui, però potser perdrà aquesta enorme sintonia que el nostre “poeta príncep” va demostrar tenir amb un dels llibres més amables i carregats de bondat que mai hagi donat la literatura universal.

No ens desviéssim!, costum d'aquests articles, cosa de fet tan abominable com Henry James jutjava l'estructura del *Pickwick* (el *plot*, en diuen els anglesos), ell que no cometia ni l'error més petit quant a la construcció novel·lesca, però afer que ha merescut un llibre de Wolf Lepenies que es diu, ni més ni menys, *Warum war Henry James so schlechter Laune*, és a dir, *¿Per què Henry James estava sempre de mal humor?* (Berlín, 2007). Doncs no: no ens desviarem. Dickens, com Carner, i a diferència de Henry James, sempre va estar benhumorat, i potser va portar aquest humor fins i

tot a l'extrem de la pallassada, com sap tothom, en les famoses gires per Amèrica.

“A Dickens no li importaven les minúcies, sinó els detalls i la vasta Humanitat”

Enorme és la glòria i la grandesa d'aquest llibre, admirat per uns quants dels millors homes de lletres que he conegut: Luján i Paco Noy

eren la viva reencarnació del personatge Pickwick; Martí de Riquer, ara veieu, rellegeix el llibre cada dos anys (tot estiu el *Quijote*, naturalment); i Miquel Siguán, potser en cerca de psicologia, que vol dir “ciència de l'esperit o de l'ànima”, va confessar que s'hi delia cada agost: al cap i a la fi, quan a Pickwick li pregunten si és filòsof (cap. 2), ell respon: “No. Observador de la naturalesa humana”. Així és el fet: Dickens posseïa, d'una banda, un sentit innat per ensumar el gust i la religió dels seus lectors, el poble; i mai va defraudar-los, llevat de quatre aspectes que Chesterton anota, sense maldat, com Weller, el vell, al capítol 33. D'altra banda, era d'un natural tan carregat d'aquella virtut que els grecs van dir-ne *agape*, que ja podia agafar el tema més autobiogràfic (*David Copperfield*), més sentimental (*Little Dorrit*), o més neo-gòtic (*Bleak House*), que sempre en sortia per la porta gran de l'art literari de la més clàssica i pura qualitat: delectar i ensenyar alhora, “en clar i amorós corrent”.

Quan la senyora Bardell, la dispesera, el porta als tribunals per incompliment d'un mal entès acord de matrimoni, Pickwick ho entoma tot de la millor manera, i, per sentit de l'honor i dignitat cavalleresca, no es priva de fer camí fins a la presó de Fleet Street. Quan Winkle es troba en gran destret a causa del casament furtiu amb una Arabel·la enjogassada i agradivola, Pickwick li defensa i li restaura tant com pot l'honorabilitat. Quan Pickwick es retira al camp (una manera com una altra d'acabar cuita-corrents una novel·la, gènere que sempre ha consistit en un tall arbitrari fet sobre el *continuum* de la vida), se n'hi emporta Sam, el seu criat, al qual dedica (i viceversa) un noble afecte “que res sinó la mort no estroncarà”.

Així és aquest ciutadà de Londres que Chapman, l'editor, i Seymour, el primer dibuixant dels fascicles, van voler que es dedicés tan sols a fracassar en tota empresa deportiva. Dickens va anar més lluny: partint, com ja he esmentat en la citació que encapçala l'article, de la realitat i els fets que li fornien l'Anglaterra del seu temps, l'autor va crear alhora un dels pocs mites que ha donat la literatura contemporània —de fet, més d'un, perquè el llenguatge de Sam Weller ha motivat que la ciència lingüística encunyés el terme *wellerisme*; i la quasi narcolèpsia que pateix el *fat boy* ha batejat, també en els annals de la medicina, “la síndrome de Pickwick” — i un d'aquells personatges que us entren al cor per fer-vos, per poc mal·leables que sigueu, una mica més amables amb els conciutadans. ¿Potser falla l'estructura? I què importa! ¿Potser Carner va donar al cap de colla d'aquell club un punt d'exageració quant a bondat i cortesia? Doncs benaurada amplifiquem. *De minimis non curat Dickens*, com va dir l'arxiduca Lupitus de Barcelona (segle X). A Dickens no li importaven les minúcies; li importaven els detalls menuts en la descripció, i, com a Melville, a *Bartleby*, la vasta Humanitat.